

राखाडी मानेचे पिल्लू

लेखिका: मार्गरीटा रुडॉल्फ

मामिन-सिबिरयाक यांनी लिहलेल्या रशियन बालकथेवर आधारित

चित्र-सज्जा: लेस्ली शुमैन क्रांज़

मराठी: अश्विनी बर्वे

राखाडी मानेचे पिल्लू

लेखिका: मार्गरीटा रुडॉल्फ

मामिन-सिबिरयाक यांनी लिहलेली रशियन बालकथेवर आधारित

चित्र-सज्जा: लेस्ली शुमैन क्रांज़

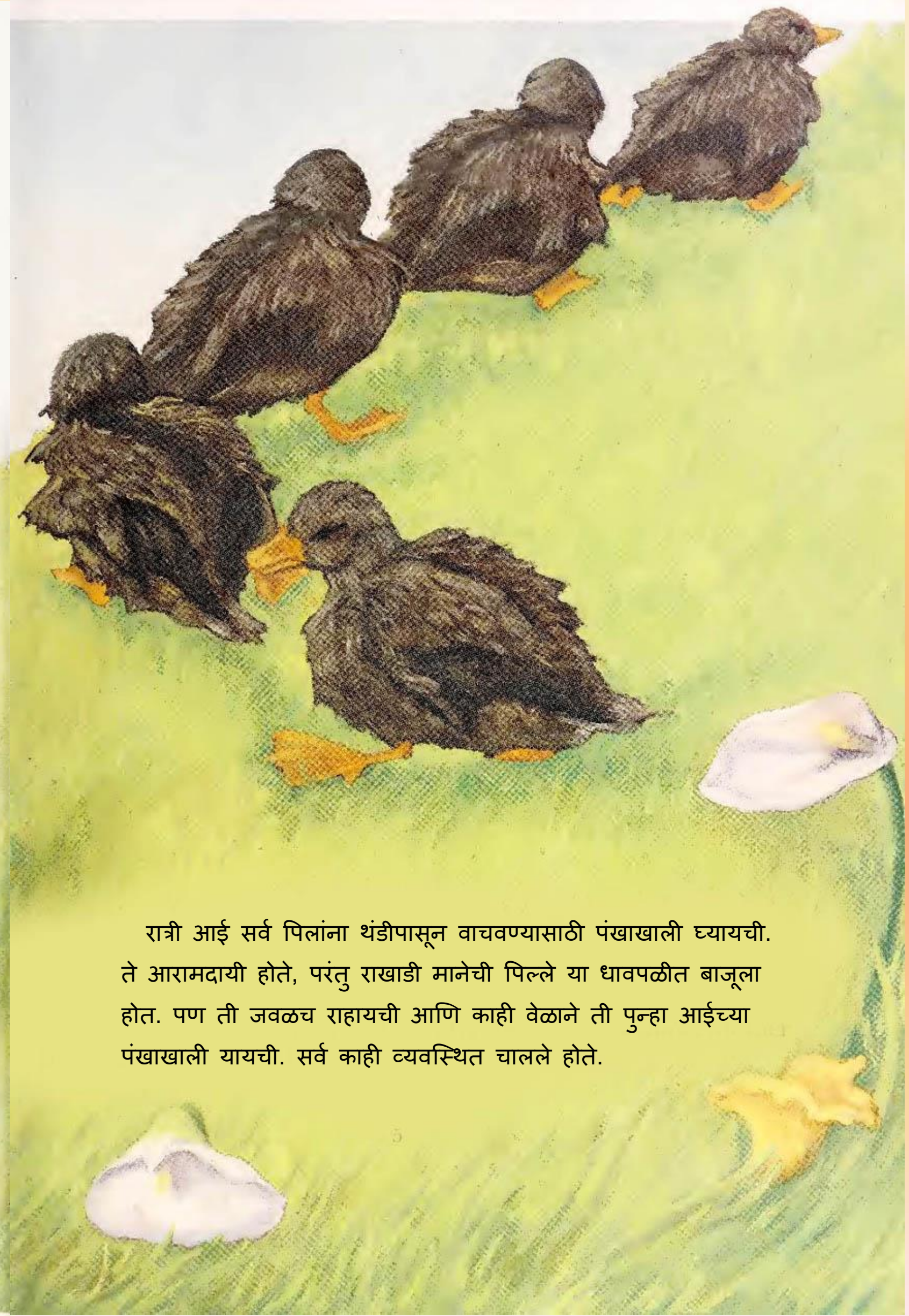
मराठी: अश्विनी बर्वे

रशियाच्या उत्तरेकडील एका नदीच्या काठावर झुडपांमध्ये बदकांचे एक मोठे कुटुंब राहत होते. बदक आणि बदकीण यांनी राहण्यासाठी घनदाट झाडीतून ही सुरक्षित जागा काळजीपूर्वक निवडली होती. येथे ते त्यांच्या लहान असहाय पिलांची योग्य काळजी घेऊ शकत होते.

ते त्यांची लहान मऊ मऊ पिल्ले एका ओळीत त्यांना नदीवर घेऊन जायचे, जिथे ते दिवसभर पोहायचे आणि खाणेपिणे करायचे. या लहान पिलांपैकी एकाचे नाव होते "ग्रे नेक". ती बऱ्याचदा ओळीतून दूर जात असत, इकडे तिकडे पाहत असत आणि नंतर पटकन रांगेत परत यायचे.

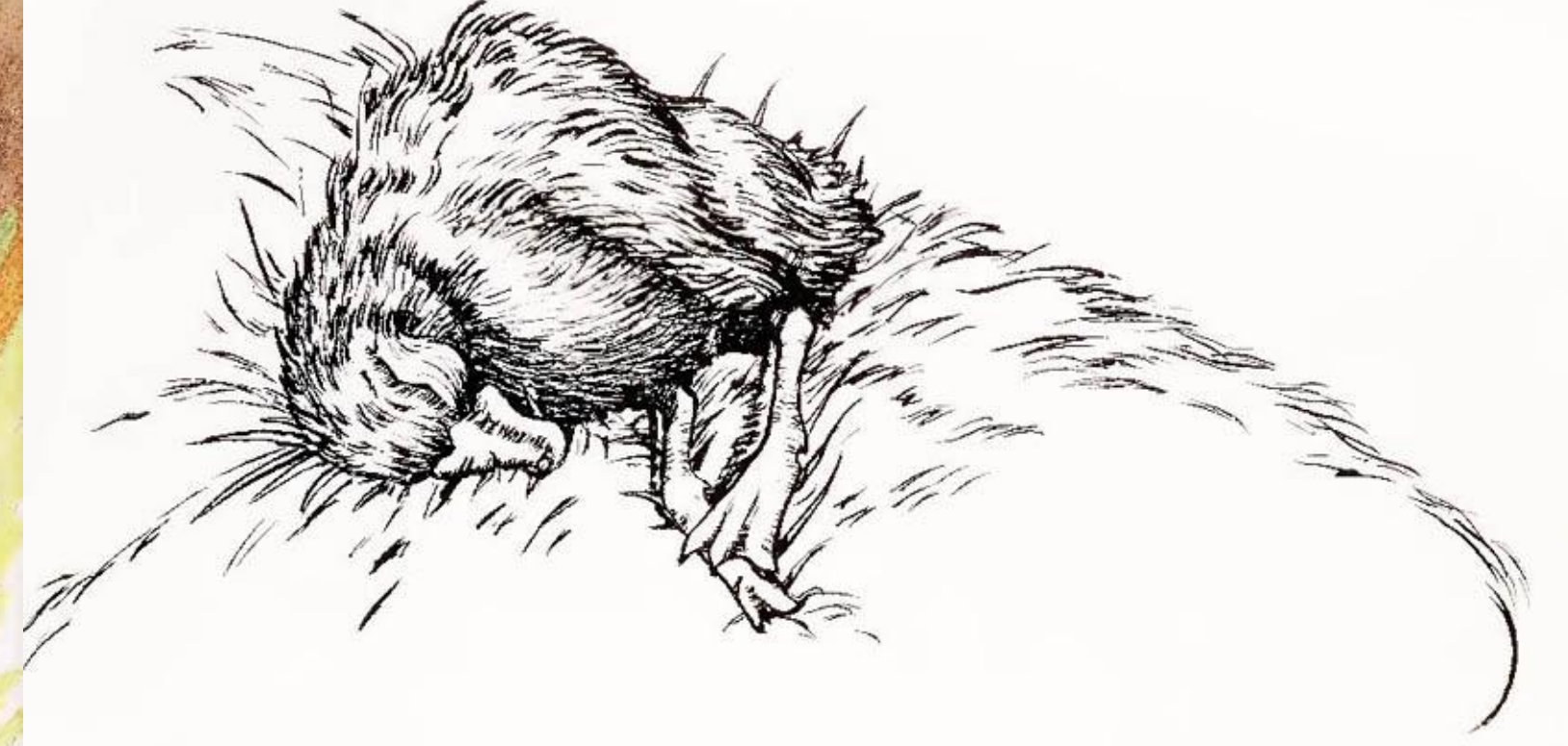
रात्री आई सर्व पिलांना थंडीपासून वाचवण्यासाठी पंखाखाली घ्यायची. ते आरामदायी होते, परंतु राखाडी मानेची पिल्ले या धावपळीत बाजूला होत. पण ती जवळच राहायची आणि काही वेळाने ती पुन्हा आईच्या पंखाखाली यायची. सर्व काही व्यवस्थित चालले होते.

जवळच्या जंगलात एक कोल्हा राहत होता. तो एक अतिशय हुशार शिकारी होता, आणि तो नेहमी काही लहान शिकार शोधत असे ज्याचा तो खाण्यासाठी वापर करू शकेल. या कारणास्तव त्याने बदकांच्या या कुटुंबावर लक्ष ठेवले. एका वसंत ऋतूच्या रात्री, पहाटेच्या आधी, कोल्हा बदकांच्या घराकडे धावला. मंद प्रकाश असूनही त्याला एक लहान पिल्लू एकटेच फिरताना दिसले. तो दुसरे कोणी नसून लहान राखाडी मानेचे पिल्लू होते. कोणताही वेळ न घालवता, कोल्हा शांतपणे त्याच्या अगदी जवळ पोहोचला आणि त्याच्या एका मऊ पंखावर झेप घेतली.

लेकिन जैसे ही लोमड़ी बत्तख के बच्चे को लेकर मुड़ी, मां बत्तख को अपना बच्चा खतरे में लगा। वो तुरंत लोमड़ी से भिड़ गई, उसने अपनी नुकीली चोंच और अपने पंखों से उसे सिर पर मारा। फिर लोमड़ी ने बच्चे को छोड़ दिया और दूर जाकर वो अपने जखम चाटने लगी।

राखाडी मानेच्या पक्ष्याचा जीव वाचला, पण कोल्ह्याने ज्या पंखावर वार केला होता तो पंख जखमी झाला. आणि जरी तो लवकरच बरा झाला, तरी त्या पंखात आता उडण्याची ताकद उरली नाही. जेव्हा राखाडी मानेच्या पक्ष्याला समजले की तो पुन्हा कधीही उडू शकणार नाही, तेव्हा तो खूप दुःखी झाला. विशेषतः इतर बदकांना हवेत उडताना पाहून ते दुःखी झाले. तरीसुद्धा, ते एक निरोगी आणि जिवंत तरुण बदक म्हणून मोठे झाले. त्याला संपूर्ण उन्हाळ्यात उडण्याची गरज नव्हती. ते त्याच्या कुटुंबासोबत राहायचे आणि नदीच्या काठावर मजा करायची. त्याला त्याच्या सर्व भावंडांपेक्षा जास्त वेगाने पोहता येत असे. नदीत डुबकी मारण्यातही ते आघाडीवर होते. पण अखेर उन्हाळा संपला.

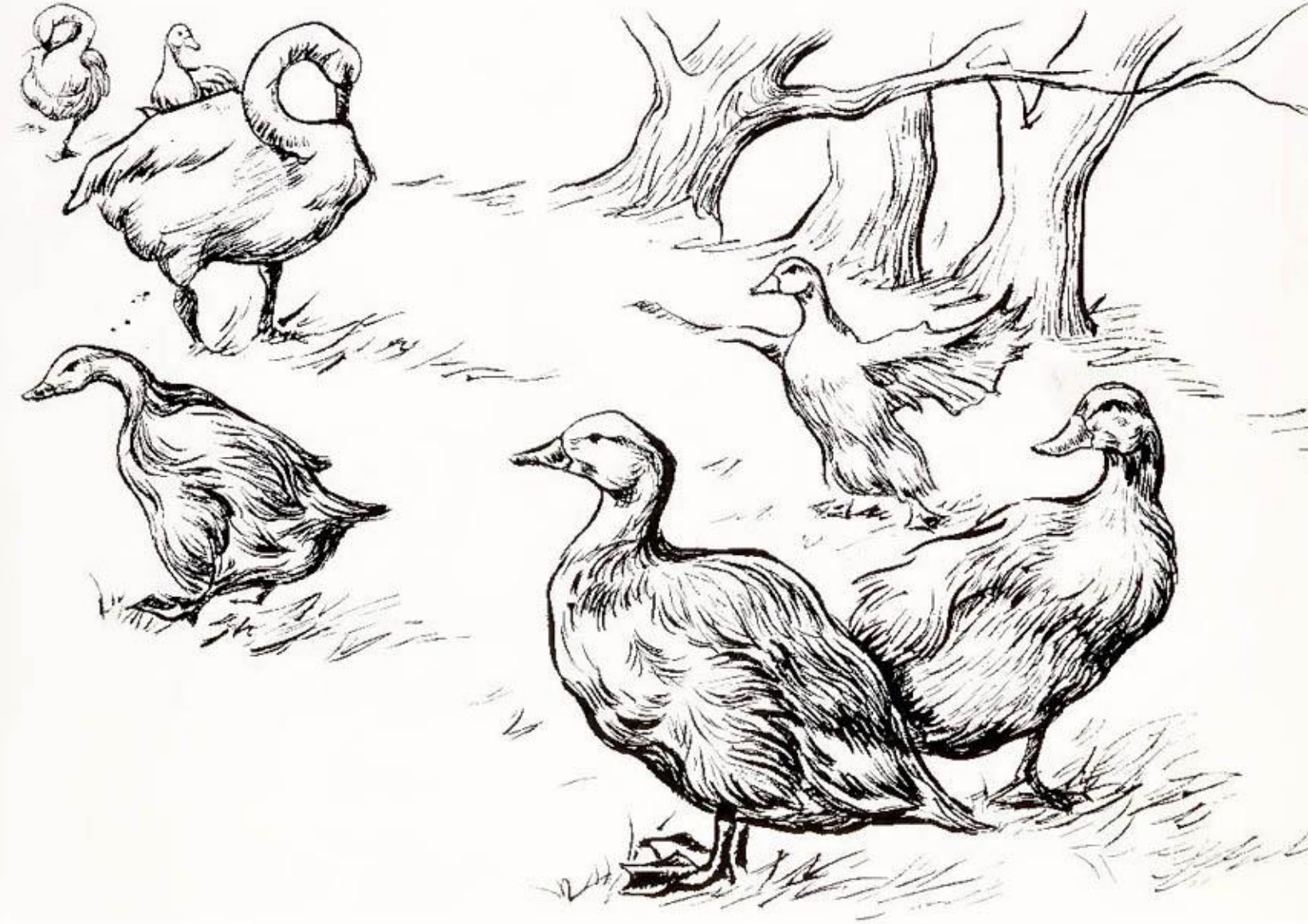
हिवाळा सुरु होताच, नदीकाठावरील बदके आणि इतर पक्षी एकत्र येऊन कळप बनवू लागले, कारण आता त्यांच्या दक्षिणेकडे जाण्याची वेळ आली होती. बदके, हंस, बगळे यांसारखे मोठे पाणपक्षी या प्रवासासाठी आरामात तयारी करत होते, परंतु नदीकाठावरील छोटे पक्षी या प्रवासाच्या उत्साहात नद्यांच्या आणि तलावांच्या एका किनाऱ्यापासून दुस-या काठावर वेगाने झेपावत होते.

“जरा या पिलांकडे बघा!” बदक म्हणाले. “मला कळत नाही त्यांना एवढी घाई का आहे? आपण सगळे प्रवासाची तयारी करत आहोत.”

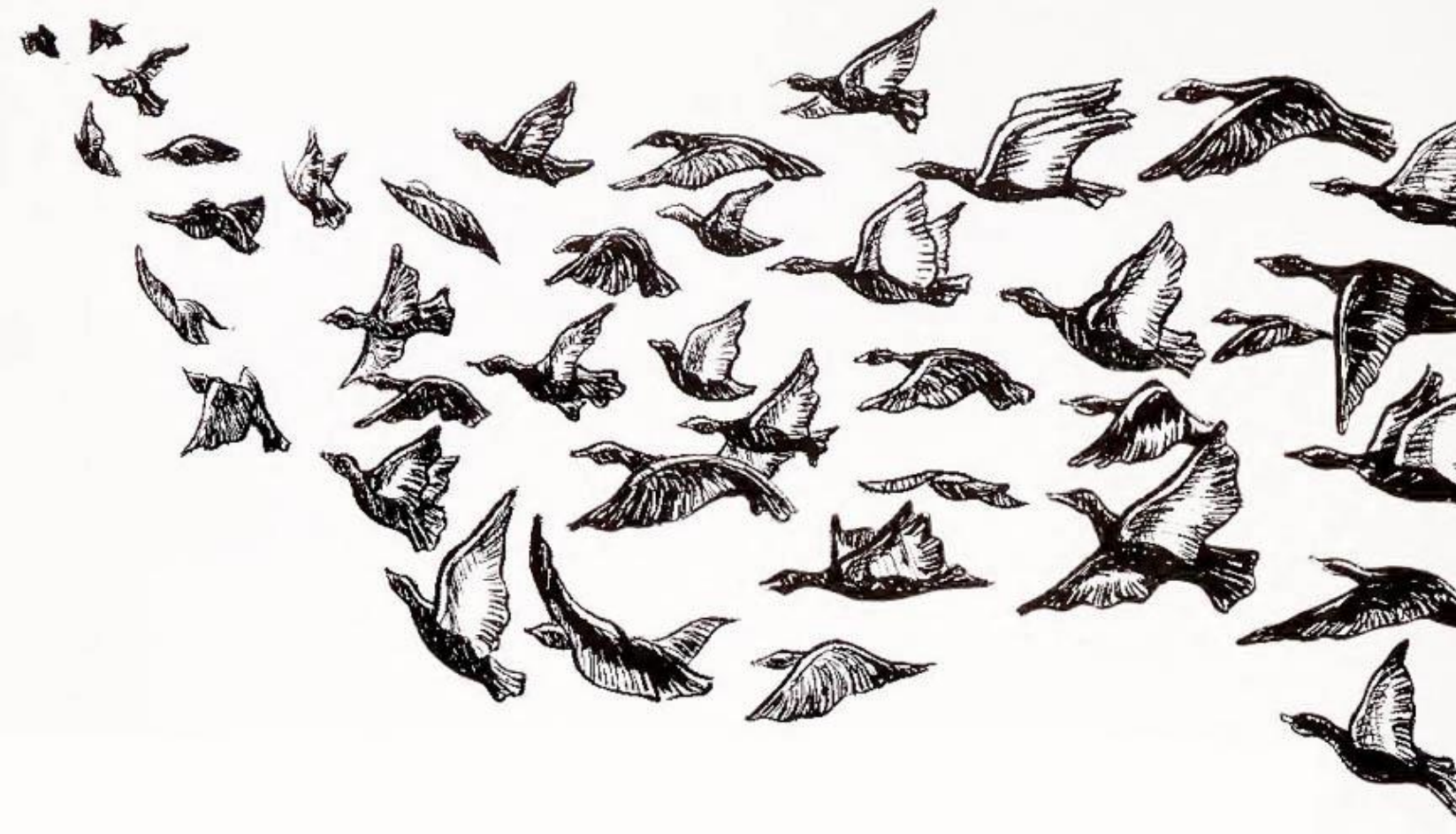
“आपण सगळेच नाही”, बदकीण आईने त्याला आठवण करून दिली. “आपले छोटे राखाडी मानेचे पिल्लू कसे आहे? तुला माहित आहे, ते उडू शकत नाही.”

“हो, पण आता काय करता येईल?” बदकाने विचारले. “पण मला त्याला इथे एकटे सोडण्याची खूप काळजी वाटते. ते गोठून मरेल.” बदकीण काळजीने म्हणाली. “कदाचित मी त्याच्याबरोबर इथेच राहावे,” तिने आपला निर्णय व्यक्त केला. “आणि इतर पिलांचे काय?” “ते सगळे चांगले आहेत. ते माझ्याशिवायही जगू शकतात.” “नाही-नाही! त्यांना तुझी गरज आहे आणि मलाही!” बदक म्हणाले

दरम्यान राखाडी मानेचा पक्षी इतर पक्ष्यांना पाहत होता आणि त्याला ऋतूतील बदल जाणवत होती. गेल्या काही दिवसांपासून सकाळची थंडी वाढू लागली होती आणि दंव पडल्याने डेरेदार झाडे पिवळी पडली होती, तर चिनारांचा रंग सोनेरी होत होता. थंड वाऱ्याबरोबर वाळलेली पाने उडत होती.

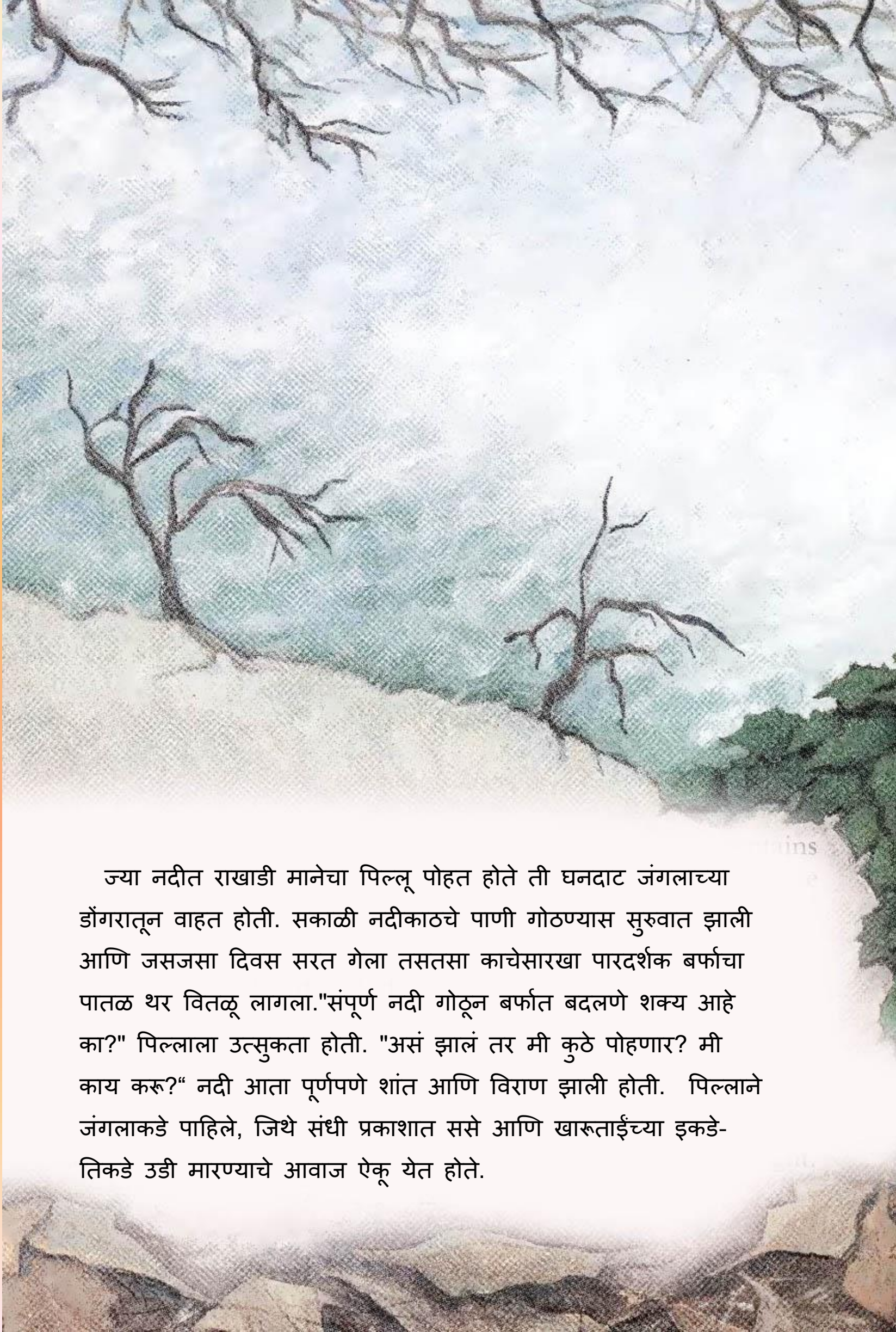

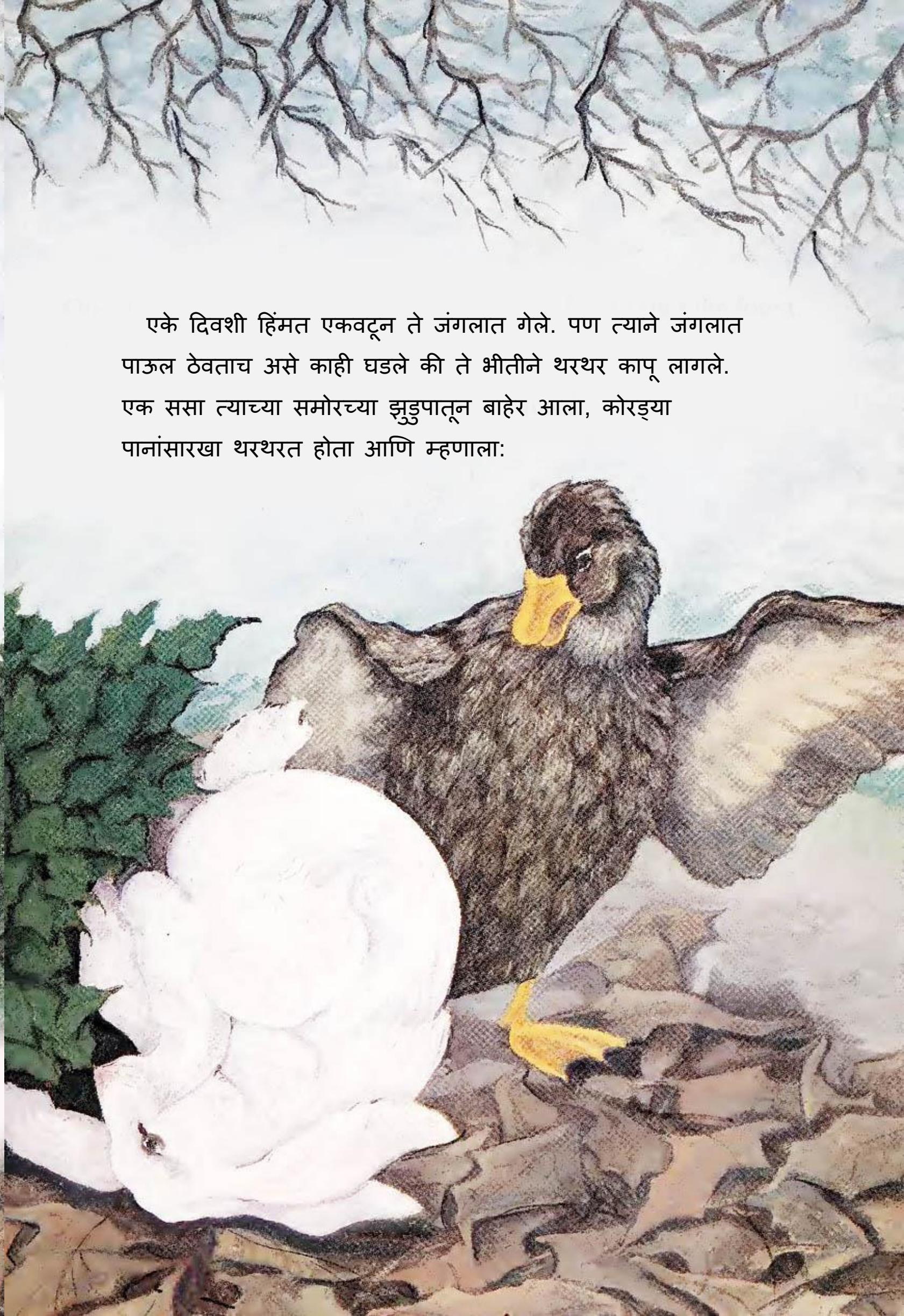
दररोज सकाळी लहान बदके लांबच्या प्रवासासाठी त्यांचे पंख मजबूत करण्यासाठी उडण्याचा सराव करत असत. पंख फडफडण्याचे आवाज सर्वत्र ऐकू येत होते आणि वातावरण उत्साहाने भरून गेले होते. फक्त गरीब राखाडी मानेचे पिल्लू या सर्व कामात सहभागी होऊ शकले नाही आणि एका बाजूला उभे राहिले आणि इतर बदकांकडे बघत राहिले. "तुम्ही सर्वजण वसंत ऋतूपर्यंत परत याल ना?", त्याने काळजीच्या स्वरात आईला विचारले. "हो-हो, आपण सगळे परत येऊ...." बदकीण आई खूप अस्वस्थ होती आणि तिला या विषयावर बोलायचे नव्हते. प्रवासाचा दिवस आला तेव्हा तीनशे बदकांचा संपूर्ण थवा नदीकाठावर जमा झाला. आता बदकीणीची आपल्या पिल्लापासून विभक्त होण्याची वेळ आली होती आणि तिने त्याला सविस्तरपणे समजावून सांगितले की सर्वजण गेल्यानंतर तिला काय करावे लागेल. ती म्हणाली, "ज्या ठिकाणी झरा नदीला मिळतो तिथे जवळ रहा." "त्या ठिकाणी नदी बऱ्याचदा पूर्णपणे गोठत नाही आणि जोपर्यंत तू त्यात पोहत राहशील तोपर्यंत तू सुरक्षित असशील." मग आईने थव्याच्या नेत्याने कडक आवाजात दिलेला आदेश ऐकला. "तुम्ही तयार आहात? प्रवासाला सुरुवात करा." आणि मग तीही थव्यासोबत उडू लागली.

नदीकाठावर एकटे राहून, राखाडी मानेचे पिल्लू बराच वेळ बदकांचा थवा दूर उडून जाताना पाहत राहिले, जोपर्यंत ते दृष्टीआड होत नव्हते.

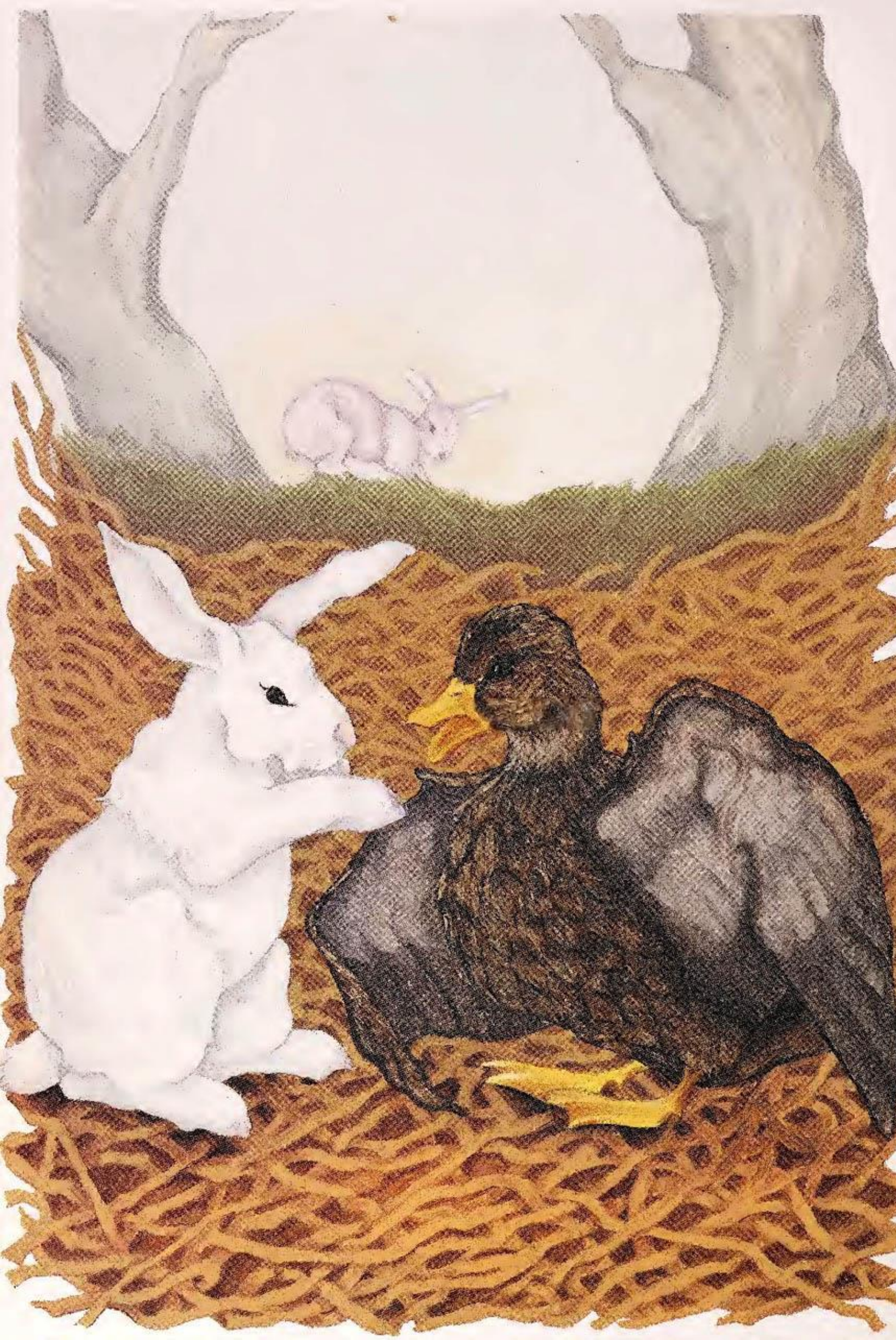

ज्या नदीत राखाडी मानेचा पिल्लू पोहत होते ती घनदाट जंगलाच्या डोंगरातून वाहत होती. सकाळी नदीकाठचे पाणी गोठण्यास सुरुवात झाली आणि जसजसा दिवस सरत गेला तसतसा काचेसारखा पारदर्शक बर्फाचा पातळ थर वितळू लागला. "संपूर्ण नदी गोठून बर्फात बदलणे शक्य आहे का?" पिल्लाला उत्सुकता होती. "असं झालं तर मी कुठे पोहणार? मी काय करू?" नदी आता पूर्णपणे शांत आणि विराण झाली होती. पिल्लाने जंगलाकडे पाहिले, जिथे संधी प्रकाशात ससे आणि खारुताईच्या इकडे-तिकडे उडी मारण्याचे आवाज ऐकू येत होते.

एके दिवशी हिंमत एकवटून ते जंगलात गेले. पण त्याने जंगलात पाऊल ठेवताच असे काही घडले की ते भीतीने थरथर कापू लागले. एक ससा त्याच्या समोरच्या झुडुपातून बाहेर आला, कोरड्या पानांसारखा थरथरत होता आणि म्हणाला:

“तू मला इतके घाबरवलेस की माझे हृदय माझ्या तोंडात येणार होते.” मग राखाडी पिल्लाला काळजी वाटली पण ते लवकरच नॉर्मल झाले. “तू इथे काय करतोयस? सर्व बंदके खूप पूर्वी उडून गेली होती.” “मला उडता येत नाही. मी लहान असताना एका कोल्ह्याने माझ्यावर वार केला आणि माझा एक पंख तोडला.” “मी त्या कोल्ह्याला ओळखतो. तो खूप दुष्ट आहे. तो ही माझ्यामागे होता. तू त्याबाबत सावधगिरी बाळगली पाहिजे, विशेषतः नदीचे पाणी गोठल्यानंतर. तो तुमच्यावर गुप्तपणे हल्ला करू शकतो.” अशा प्रकारे राखाडी मानेच्या पिल्लाची आणि सशाची मैत्री झाली. ससा राखाडी मानेच्या पिल्ला इतकाच असुरक्षित होता आणि सतत पळून पळून त्याने त्याचा जीव वाचवला होता. जर मला पक्ष्यासारखे पंख असते तर मला जगात कोणाचीच भीती वाटली नसती. तुटलेला पंख असूनही, आपण नदीत उडी घेऊ शकतो आणि आपल्याला पाहिजे तेव्हा पोहू शकतो. पण माझ्या शत्रूंपासून वाचण्याचा मला कोणताही मार्ग नाही. उन्हाळ्यात मी लपू शकतो, पण हिवाळ्यात सर्वत्र मोकळे मैदान असते.

पहिला बर्फ पडला तेव्हा नदीचे पाणी पूर्णपणे गोठले नव्हते. रात्रीच्या वेळी गोठलेल्या भागातील बर्फ नंतर वाहत्या पाण्याने तुटे. पण हे फार काळ टिकू शकले नाही. दिवसेंदिवस बर्फ अधिक मजबूत होत गेला. शांत तारांकित रात्री जंगलातील उंच झाडे नदीच्या रक्षकासारखी उभी होती. डोंगर खूप उंच वाटत होता. वरच्या आकाशात चंद्र आपला तेजस्वी प्रकाश सर्वत्र पसरवत होता. आणि जी नदी दिवसा जोराच्या लाटांच्या आवाजाने वाहायची, ती यावेळी खूप शांत वाटत होती. मग अचानक दंव पडू लागले आणि काही वेळातच त्याने नदीला मिठी मारली. नदीच्या पृष्ठभागावर साचलेला चमकदार काचेसारखा बर्फाचा थर. राखाडी मानेच्या पिल्लाच्या मनात दुःखाची आणि अस्वस्थतेची लाट उसळली. नदीच्या मध्यभागी फक्त एक छोटासा भाग होता, जो गोठलेला होता. आणि आता पिल्लाला ज्याची सर्वात जास्त भीती वाटत होती ते घडले. कोल्हा अचानक नदीच्या काठावर दिसला.

"अहाहा, आपली खूप जुनी ओळख आहे. तू कसा आहेस?" कोल्हा अगदी निवांतपणे बोलला. "बऱ्याच दिवसांपासून दिसले नाही." वरपासून खालपर्यंत राखाडी मानेच्या पिल्लाकडे बघत कोल्हा म्हणाला, "अरे, तू आता मोठा झाला आहेस. मी आताच तुला हिवाळ्याच्या सुखद शुभेच्छा देण्यासाठी आलो आहे."

"मला तुझ्याशी काही करायचं नाही, प्लीज निघून जा." पिल्लू घाबरत डोळे मिटून म्हणाले. "तुला तेच हवे असेल तर ठीक आहे, मी निघतो." कोल्ह्याने अतिशय हळूवारपणे उत्तर दिले. कोल्हा निघून गेल्यावर ससा जवळच्या झुडपातून बाहेर आला आणि म्हणाला, "सावध राहा, पिल्ला, कोल्हा नक्कीच परत येईल." मग पिल्लूही सशासारखी घाबरले. आजूबाजूला पसरलेल्या हवामानाच्या सौंदर्याचा त्याला आनंदही घेता आला नाही. आजूबाजूला जमिनीवर बर्फाचा गालिचा पसरला आहे हे त्याच्या लक्षातही आलं नाही. उघड्या आणि पानांशिवाय उभ्या असलेल्या झाडांची खोडं चांदीसारखी चमकत होती. हे सुंदर दृश्य असूनही पिल्लाला किंचितही आनंद जाणवत नव्हता. उलट, नदीच्या मधोमध उरलेले छोटे तळेही लवकरच बर्फात गोठून जाईल आणि मग त्याला सुरक्षित जागा उरणार नाही या भीतीने ते थरथरत होते.

काही दिवसांनी कोल्हा पुन्हा आला. नदीच्या काठावर उभा राहून तो पूर्णपणे आनंदी आणि निश्चिंत दिसत होता. "लहान बदका, तुझ्याशिवाय मला खूप एकटं वाटतंय, इकडे ये!" पिल्लाने उत्तर दिले नाही. तेव्हा कोल्हा म्हणाला, "काही हरकत नाही, तुला यायचे नसेल तर मी तुझ्याकडे येईन." आणि कोल्हा बर्फावर हळू हळू रेंगाळला आणि तलावाच्या दिशेने जाऊ लागला. पण तो तिथे पोहोचू शकला नाही, कारण बर्फ अजूनही खूप नाजूक होता, आणि कोल्ह्याला कोणताही धोका पत्करायचा नव्हता. तो हसला आणि ओठांवर जीभ फिरवत म्हणाला, "तू खूप मूर्ख बदक आहेस. तलावातून बाहेर पडून बर्फावर का येत नाहीस. चल." राखाडी मानेच्या पिल्लाने पंख फडफडवले आणि पाण्यात बुडी मारली. "नाही, ठीक आहे. शुभ रात्री, मी उद्या परत येईन."

तलाव गोठला आहे की नाही हे पाहण्यासाठी कोल्हा रोज यायचा. दरम्यान रोज रात्री पडणारे तुषार आपले काम करत होते. तलावाचा आकार कमी होत असताना फक्त हातभर उरला होता. त्याच्या आजूबाजूला बर्फाचा थर आता बऱ्यापैकी दाट झाला होता आणि कोल्ह्याला हवे असल्यास तलावाच्या काठापर्यंत येऊ शकले असते. पिल्लाची अस्वस्थता आता शिगेला पोहोचली होती. त्याने पाण्यात डुबकी मारली आणि कोल्हा तलावाच्या काठावर बसून हसत होता. त्याचे हास्य खूप वाईट होते. "हो-हो, आत बुडी मार. किती दिवस माझ्यापासून सुटणार? आता मी नक्की खाईन तुला." पिल्लाने त्याची शेवटची धमकी ऐकली, "तू स्वतःहून बाहेर ये."

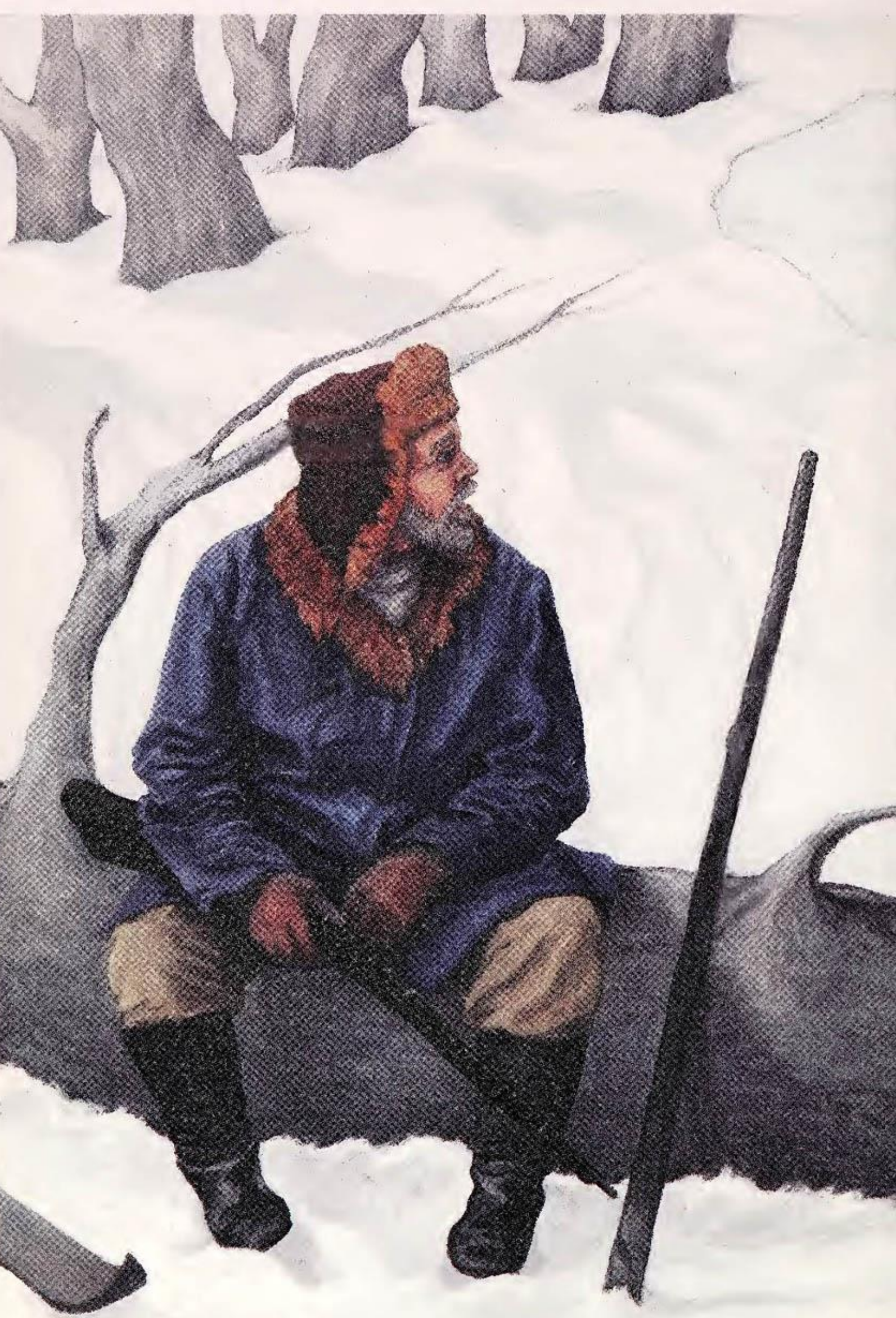
ससा नदीच्या पात्रातून कोल्ह्याच्या कृती पाहत होता आणि त्याचा चेहरा रागाने लाल झाला होता. "अरे, ही तर दुष्टपणाची परिसीमा आहे. हा कोल्हा बिचाऱ्या करड्या मानेच्या पिल्लाला खाऊन टाकेल. असे होईल याची मला पूर्ण खात्री आहे." पण तो काय करू शकत होता? पिल्लाला मदत करण्यास असहाय्य, ससा खाण्यापिण्यासाठी आणि त्याच्या मित्रांसह खेळण्यासाठी त्याच्या छिद्रातून बाहेर आला. बर्फ खूप जोरात पडत होते, पण सशांनी आपले पंजे एकमेकांना घासून स्वतःला उबदार ठेवले. "अरे मित्रांनो, हुशार व्हा!" एका सशाने अचानक इशारा केला. धोका त्यांच्या डोळ्यासमोर होता. जंगलाच्या काठावर एक म्हातारा शिकारी उभा होता, जो त्याच्या स्कीवर गुपचूप सरकत आला होता आणि कोणत्या ससाला गोळी मारायची याचा विचार करत होता. "ठीक आहे, आता मी माझ्या पत्नीसाठी एक चांगला उबदार कोट घेईन," तो विचार करत होता आणि त्याने सर्वात धष्टपुष्ट सशाकडे लक्ष्य करण्याचा निर्णय घेतला. त्याने आपल्या बंदुकीचा निशाणा साधला, पण ससे सावध झाले होते आणि डोळ्याच्या झटक्यात ते पळत जंगलात लपले.

"अबे बदमाशों," बुड्ढा गुस्से से खरगोशों पर चिल्लाया। "मैं दिखाता हूँ तुम्हें .... क्या तुम्हें समझ नहीं आ रहा कि मेरी बीवी को एक मुलायम रोयेंदार कोट की सख्त ज़रूरत है। भगवान के लिए, वह सारी सर्दों ठंड से कांपती रहेगी क्या? और तुम अच्छे से समझ लो, तुम कितना भी तेज़ दौड़ लो, तुम मुझे बेवकूफ नहीं बना सकते। मेरा नाम भी इवानिच है, और मैं तुमसे ज़्यादा चालक हूँ।"

आणि वृद्ध इव्हानिच पावलांच्या ठशांनी सशांचा शोध घेऊ लागला. पण ते हुशार ससे सुक्या वाटाण्यासारखे जंगलात इकडे तिकडे विखुरले आणि पायाचा ठसा न ठेवता लपून बसले. शेवटी शिकारी थकला आणि नदीच्या काठावर विसावला. "माझ्या प्रिये, तुझा फर कोट पळून गेला आहे आणि कुठेतरी लपला आहे," तो मनात विचार करत होता. "मी इथे थोडा वेळ विश्रांती घेईन, मग दुसरा ससा शोधेन."

म्हातारा शिकारी ससे गमावल्याबद्दल खेद करत बसला होता, तेव्हा अचानक कोल्हा त्याच्या डोळ्यांसमोर आला, जो गोठलेल्या नदीवर मांजरासारखा रेंगाळत होता."अरे देवा, हे काय! कोल्हा!" म्हातान्याने आनंदाने उडी मारली. "या कोल्ह्याची कातडी माझ्या बायकोच्या फर कोटासाठी खूप चांगली आहे. चल, मी आधी कॉलरची व्यवस्था करतो, मी नंतर कोटाचा विचार करेन," तो बडबडला. "पण हा कोल्हा इथे का आला आहे, तरीही? त्याला तहान लागली असेल. किंवा कदाचित त्याला या छोट्या तलावात जाऊन मासे पकडायचे असतील."

दरम्यान, कोल्हा तलावाच्या अगदी जवळ गेला जेथे राखाडी मानेचे पिल्लू पोहत होते. तिथे पोहोचल्यावर तो शांतपणे बर्फावर आडवा झाला. वृद्ध शिकारीची दृष्टी थोडी कमकुवत झाली होती आणि त्याला कोल्ह्यामागे बदक पोहताना दिसले नाही. "मला काळजीपूर्वक लक्ष्य ठेवायला हवे," म्हाताऱ्याने विचार केला आणि आपली बंदूक कोल्ह्याकडे दाखवली, "कारण म्हातारी स्त्री माझ्यावर रागावली तर तिच्या कोटाच्या कॉलरला छिद्र पडेल." तो बराच वेळ निशाणा साधत राहिला आणि शेवटी त्याने गोळीबार केला. बंदुकीच्या धुरात म्हाताऱ्याने बर्फावर काहीतरी वेगाने धावताना पाहिले. तोही धावत सुटला आणि तलावाजवळ पोहोचताना तो घसरला आणि दोनदा पडला. जेव्हा तो तिथे पोहोचला तेव्हा त्याने पाहिले की कोल्ह्याचे कुठेही चिन्ह नव्हते, जणू तो तिथे कधीच नव्हता.

कोल्हयाऐवजी, त्याला एक लहान घाबरलेला राखाडी मानेचे रंगाचे पिल्लू लहान तलावात पोहताना दिसले. "हे काय आहे?" तो आश्चर्याने हात झटकत म्हणाला.. "कोल्हयाला बदकात बदलतांना मी पहिल्यांदाच पाहतोय. मामला नक्की काय आहे ?" नेमकं काय झालं हे समजून घेण्याचा प्रयत्न करत तो डोकं खाजवत होता. "मी पाहिलेला कोल्हा निसटला आहे असे वाटते. अरे, बेगम, तुझ्या अंगरख्याला कॉलर कशी बसेल? आता मी काय करू?" तो अश्रूंनी बोलला."पण तुझं काय, लहान बदका? तू आता इथे का पोहत आहेस?" पिल्लाकडे बघत दया दाखवत तो म्हणाला. "अरे, बिचारा, त्याचा एक पंख तुटला आहे." पिल्लाला वृद्ध इव्हानिचची भीती वाटत नव्हती आणि ते पाण्यातून बाहेर आले आणि त्याच्याकडे आले. "तू मूर्ख बदका, एकतर तू गोठून मरशील किंवा तो कोल्हा तुला खाईल." त्याने त्याच्या पाठीवर प्रेमाने हात फिरवला, आणि आता काय करावे याचा विचार करू लागला.

म्हाताऱ्याने थोडावेळ विचार केला, आणि मान हलवत म्हणाला, "मला काय करायला हवं ते समजलं. मी तुला माझ्या नातवंडांकडे घेऊन जाईन. ते तुला खूप आनंदाने वाढवतील. आणि उन्हाळा आला की तुझी अंडी माझी असतील." ती राणीला उपयोगी पडतील, आणि कदाचित त्यांच्यापासून काही पिल्लेही उबतील. ठीक आहे? "म्हाताऱ्याने बदक उचलून आपल्या मोठ्या कोटच्या खिशात टाकले. थंडीपासून आणि कोल्ह्याच्या धोक्यापासून मुक्त, पिल्लू त्या उबदार लोकरीच्या कोटामध्ये आरामात गुरफटले.

अशाप्रकारे वृद्ध स्त्रीला सशाच्या त्वचेचा मऊ आणि केसाळ कोट मिळू शकला नाही. तसेच कोल्ह्याला त्या बदकाला आपले खाद्य बनवता आले नाही. पण म्हाताऱ्याच्या नातवंडांना छोटासा पाळीव सोबती नक्कीच मिळाला. आणि आता राखाडी मानेचे पिल्लू सुरक्षित होते.

